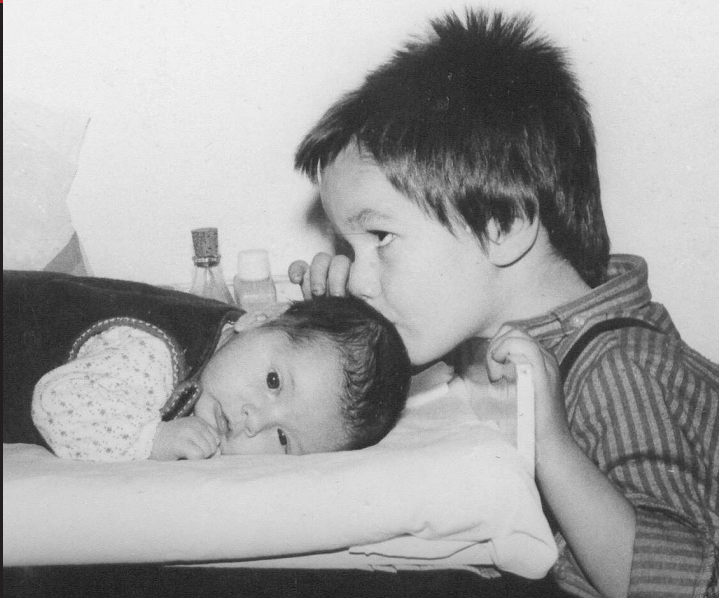

Hrvatska udruga za ranu dijagnostiku oštećenja sluha

Praćenje razvoja slušanja i govora od rođenja do pete godine života

Državni zavod za zaštitu obitelji, materinstva i mladeži

Zašto je važno pratiti razvoj slušanja i govora?

Uredan sluh jedan je od najvažnijih preduvjeta za uredan razvoj govora jer se govor uči jedino slušanjem. Oštećenje sluha ubraja se u najčešća prirodna oštećenja, a obično je prisutno već pri otpustu iz rođilišta. Uzroci oštećenja su različiti, a često i nepoznati. To mogu biti genski čimbenici, neke bolesti u tijeku trudnoće, vrlo težak porođaj, komplikacije u tijeku i nakon porođaja i dr. Nakon višegodišnjih nastojanja uspjeli smo da se i u Hrvatskoj uvede rutinska provjera sluha prije otpusta iz rođilišta, kako bi se na vrijeme otkrilo što više djece s prirodnim trajnim oštećenjem sluha.

Nadamo se da je provjera sluha provedena i vašem djetetu i, ako je postojao razlog da se pretraga ponovi, nadamo se da je i to učinjeno. Čak i ako je pri otpustu sluh vašeg djeteta bio uredan, savjetujemo vam da i dalje pratite razvoj njegovog slušanja i govora. Naime, poznato je da se oštećenje sluha može pojaviti i kasnije, a u malobrojnim slučajevima nastane i u području središnjih slušnih putova koji nakon porođaja nisu bili ispitani. Takva su oštećenja češća u rizičnoj skupini, osobito u djece koja zbog štanovitih komplikacija moraju biti smještena na odjelu intenzivne skrbi.

Neke su pak smetnje sluha češće u sve djece, a ne samo u one iz rizične skupine - na sreću, te su smetnje najčešće prolazne i ne ostavljaju trajne posljedice. Ipak, važno je nešto znati i o njima.

Važno je svako oštećenje što prije prepoznati, kako bi se pravodobno poduzelo sve što je potrebno. Upravo nam vi u tome možete najviše pomoći, jer je vama najviše štal do vašeg djeteta i jer vi najbolje poznajete svoje dijete. Dakle, pratite razvoj slušanja i govora svoga djeteta, a priložena tablica u tome će vam pomoći.

Ako je ponašanje vašeg djeteta značajno drukčije od ovoga u navedenom obrascu, potražite savjet stručnjaka! Javite se obiteljskom liječniku i povjerite mu svoje sumnje - on će vas uputiti ili specijalisti otorinolaringologu i/ili logopedu. Pravodobna dijagnoza bitna je za uspjeh svake, pa i operativne terapije. Ako igdje vrijedi pravilo "Vrijeme radi protiv vas!", ovdje vrijedi. Najčešći uzrok privremenog gubitka sluha koji se može pojaviti u malog

djeteta ješt upala srednjeg uha. Kako je to jedna od najčešćih bolesti u dječjoj dobi, koja može imati dugotrajne posljedice za razvoj govora i opći psihofizički razvoj djeteta, željeli bismo poučiti vas o njezinim uzrocima, posljedicama i načinima sprječavanja.

Što je upala srednjeg uha?

Upala srednjeg uha (prostor iza bubnjića) jedna je od najčešćih bolesti u dječjoj dobi: svako treće dijete do treće godine života preboli najmanje tri upale uha, odnosno većina djece preboli barem jednu upalu uha u prvoj godini života. U pravilu te su upale vezane s nosnim smetnjama (prehlada, sekrecija iz nosa, otežano disanje na nos).

Postoje dva oblika upale srednjeg uha, koji mogu zahvatiti ili samo jedno uho ili oba uha:

- akutna upala (otitis media acuta) – znakovi su ove upale bol i povišena temperatura, dijete je plačljivo i nervozno i nemirno spava. U srednjem uhu postoji tekućina, a ako bubnjić pukne, pojavljuje se sekrecija iz uha.
- sekretorna upala (otitis media secretoria) – stanje u srednjem uhu pri kojem u šupljini srednjeg uha postoji tekući sadržaj različite gustoće koji nije upaljen (stoga obično izostanu bol i opći znakovi bolesti).

Ta dva osnovna oblika upale mogu prelaziti jedan u drugi. Često i nakon smirenja akutne upale u šupljini srednjeg uha umjesto zraka zaoštane tekućina. U toj tekućini može se povremeno razviti upala pa ponovno nastane akutna upala s bolovima.

Kako upala srednjeg uha utječe na sluh?

Kad umjesto zraka u srednjem uhu postoji tekućina, bubnjić i košćice u srednjem uhu ne mogu normalno vibrirati pa je zvuk koji dijete čuje manje ili više oslabljen. Stupanj nagluhošći, između ostalog,

Obrazac urednog razvoja slušanja i govora

Slušanje		Govor
<ul style="list-style-type: none"> • uznemiri se na jake zvukove • mijenja brzinu sisanja na zvuk • širi oči i smiješi se kad čuje poznati glas 	0–3 mjeseca	<ul style="list-style-type: none"> • glasa se dugim vibrirajućim samoglasnicima • dok mu se obraćate, često ispušta zvukove • plače različito za različite potrebe
<ul style="list-style-type: none"> • reagira na glazbu gugutanjem • očima traži izvor zvuka • zapaža zvučne igračke 	4–6 mjeseci	<ul style="list-style-type: none"> • glasa se različitim glasovima, uključujući <i>p, b i m</i>. • vokalizira uzbuđenje i nezadovoljstvo • glasa se grleno kad oštane samo ili se igra s vama
<ul style="list-style-type: none"> • okreće se i gleda u smjeru zvuka • uživa u zvukovima igračaka i zveckalica • sluša dok mu se govori • radije se brojalicama i pjesmicama • prepoznaje i razumije češće riječi (<i>ne, pa-pa, mama...</i>) 	7–12 mjeseci	<ul style="list-style-type: none"> • brbljanje uključuje duge i kratke skupine glasova (<i>babababababa, tata...</i>) • služi se govornim glasovima, a ne plačem, kako bi zadobilo i održalo vašu pažnju • oponaša različite govorne zvukove • govori 1 do 2 riječi sa značenjem (<i>mama, tata, pa-pa, ne...</i>)
<ul style="list-style-type: none"> • pokazuje imenovane slike u slikovnici • na zahtjev pokazuje dijelove tijela • slijedi jednostavne naredbe i razumije jednostavna pitanja (<i>Baci loptu! Poljubi bebu! Gdje su cipele?</i>) • sluša jednostavne priče i pjesmice 	1–2 godine	<ul style="list-style-type: none"> • svaki mjesec govori sve više riječi • koristi se pitanjima od 1 do 2 riječi (<i>Gdje beba? Ide pa-pa. Što to?</i>) • sašavlja po dvije riječi • koristi se različitim suglasnicima na početku riječi
<ul style="list-style-type: none"> • razumije razlike u značenju riječi (<i>ide-stane, u-na, veliko-malo, gore-dolje</i>) • slijedi dva zahtjeva (<i>Uzmi knjigu i stavi je na stol!</i>) 	2–3 godine	<ul style="list-style-type: none"> • ima riječ za gotovo sve stvari i pojmove • koristi se rečenicama od 2 do 3 riječi • govor je većinom razumljiv poznatom krugu slušača • često traži predmete imenujući ih ili na njih obraća pažnju ako se spomenu
<ul style="list-style-type: none"> • čuje vas i kad ste u drugoj sobi • čuje TV ili radio na istoj glasnoći kao i ostali članovi obitelji • razumije jednostavna pitanja (<i>Tko? Što? Gdje?</i>) 	3–4 godine	<ul style="list-style-type: none"> • govori o događajima u vrtiću • govor je najčešće razumljiv i nepoznatima • služi se brojnim rečenicama koje imaju 4 i više riječi
<ul style="list-style-type: none"> • voli kraće priče i odgovara na jednostavna pitanja vezana uz njih • čuje i razumije većinu rečenog kod kuće ili u vrtiću 	4–5 godina	<ul style="list-style-type: none"> • služi se pravilnim rečenicama • zna ispričati priču • lako komunicira s ostalom djecom i odraslima • većinu glasova izgovara pravilno

najviše ovisi o količini i gušćoći sekreta. Roditelji mogu posumnjati na smetnje sluha u manje djece jedino kad one zahvate oba uha. Ako pak zahvate samo jedno uho, često se ne prepoznaju. Kad su smetnje manje, dijete ne čuje ili čuje nejasno glasove na početku, odnosno na kraju riječi (na primjer glas "s" u riječima "sunce" i "pas"), ili su mu nejasne cijele riječi ako su izgovorene prebrzo. Kad su smetnje sluha jače, dijete slabije čuje većinu glasova. Važno je znati da su smetnje privremene i da se sluh najčešće normalizira kad u srednje uho ponovno uđe zrak. U 60% do 80% djece sluh se normalizira spontano unutar tri mjeseca, a u 85% djece unutar šest mjeseci. Ipak, u neke djece (a nikad se ne zna na koje se to dijete odnosi, bez obzira na statističke podatke), smetnje ne prolaze spontano nego je potrebno liječenje. Praćenje i liječenje takve djece u djelokrugu je specijalista za uho, nos i grlo, tj. otorinolaringologa.

Kada posumnjati da dijete slabije čuje?

- sklono je upalama srednjeg uha
- ima teškoće s održavanjem pažnje
- na pitanja ne odgovara ili odgovara sa zakašnjenjem
- pogrešno ispunjava zahtjeve
- često traži da mu se ponovi već rečeno
- pojačava radio, odnosno TV
- povlači se iz društva ostale djece
- preaktivno je ili ne surađuje u zajedničkim aktivnostima

Djeca s privremeno oslabljenim sluhom mogu imati sve, samo neke ili niti jedan od navedenih pokazatelja. Dakako, ponašanje te djece može se razlikovati ovisno o njihovoj dobi, a katkad je teško reći da li se dijete tako ponaša zato što slabije čuje ili je to zbog temperamenta, odnosno nekog drugog razloga. Ako niste sigurni, obratite se svom liječniku!

Kako upale srednjeg uha mogu utjecati na razvoj govora?

U prve tri godine života, kad su upale uha najčešće, dijete uči razumijevati riječi i uči govoriti. To se događa prirodno i spontano u međuodnosu s ljudima koji ga okružuju. Ako pak razdoblja slabijeg sluha dulje traju, ovaj prirodni razvoj može se usporiti.

Kako pokušati smanjiti učestalost upala uha?

- perite svoje i djetetove ruke uvijek nakon ispuhavanja nosa
- koristite se jednokratnim rupčićima
- povremeno, a redovito navečer, isperite nosić fiziološkom otopinom u poluležećem položaju, pa i onda kad je dijete zdravo
- ako je ikako moguće, dojite dijete barem četiri ili šest mjeseci
- pri hranjenju ili pijenju iz bočice uspravite dijete - ne ostavljajte ga s bočicom u krevetu u ležećem položaju
- dokazano je da boravak u zadimljenim prostorijama povećava učestalost upale uha
- pokušajte dijete smjestiti u manju skupinu djece - boravak djeteta u većim grupama povećava rizik prehlade, pa time i upale uha

Ako imalo sumnjate da vaše dijete slabije čuje ili usporeno razvija govor u usporedbi s drugom djecom, nemojte čekati. Danas postoje pouzdane i bezbolne pretrage kojima se može utvrditi postoji li oštećenje sluha i ako postoji, kojeg je stupnja, na kojem je mjestu i kakvi su postupci liječenja. Što je dijete mlađe, jednošavnije je utvrditi oštećenje, a i liječenje je učinkovitije - najbolje prije šestog mjeseca života. Dakle, ako imalo sumnjate, javite se svom liječniku.

Uredio i pripremio:
Prim.dr.sc. Borut Marn

Nakladnik:

Hrvatska udruga za ranu dijagnostiku oštećenja sluha
www.hurdos.hr

Financijska potpora:

Državni zavod za zaštitu obitelji, materinstva i mladeži

Dizajn:
Likovni Studio

Tisak:
Tiskara Kolarić

Naklada:
100.000 primjeraka

Zagreb, 2003